

Asia: VN/12575/2023

Lausuntopyyntö uudistettavasta lainvalmistelun kuulemisoppaasta

VASTAAJATIEDOT

1. Organisaatio

järjestö, yhdistys tai muu kolmannen sektorin organisaatio tai muu toimija

TYÖRYHMÄN ARVIOMUISTIO

2. Vaihtoehto 1 ohjeistetulle lausuntoajalle: Säilytetään nykyinen lausuntoajan pääsääntö (vähintään 6 viikkoa, laajoissa hankkeissa vähintään 8 viikkoa ja yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) ja avataan ohjeessa aiempaa konkreettisemmin pääsäännöstä poikkeamisen edellytykset.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

3. Ohjeistetut poikkeamisperusteet: Pitäisikö pääsääntöisestä lausuntoajasta voida tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella poiketa seuraavilla perusteilla? Valitse kaikki seikat, joiden perusteella lyhyemmän lausuntokierroksen pitäisi olla mahdollinen.

helposti omaksuttavat hankkeet

Perustelut

-

4. Vaihtoehto 2 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 5 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 7 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta sekä vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste).

Ei kantaa

Perustelut

-

5. Vaihtoehto 3 ohjeistetulle lausuntoajalle: Määritellään uudeksi lausuntoajan pääsäännöksi vähintään 4 viikkoa (laajoissa hankkeissa vähintään 6 viikkoa, yleisellä lomakaudella aihetta pidentää) sekä poikkeamismahdollisuudet samoin kuin edellä 1 vaihtoehdossa. Osallistumisoikeuksien turvaamiseksi arvioidaan uuden kuulemisoppaan viimeistelyssä, onko tarpeen muuttaa opasluonnoksen vapaaehtoisesti noudatettavia, lausunnon antamista helpottavia suosituksia periaatteiksi, joita on lähtökohtaisesti noudatettava kaikissa hankkeissa (esim. ennakoilmoitus lausuntomenettelyn aiheesta ja ajankohdasta, vaikutusarvioinnin ja säännöskohtaisten perusteluiden valmiusaste, kuulemiset varhaisemmassa vaiheessa valmistelua sekä lausuntokierroksen aikana järjestettävä keskustelutilaisuus).

Vastustan

Perustelut

Laajoissa hankkeissa minimiaika 6 viikkoa voi olla liian vähän asiasisältöjen analyysiin ja kokoamiseen, etenkin jos siihen sisältyy keskusteluja osallisten organisaatioissa tai sidosryhmissä.

6. Arviomuistiossa käsitellään keinoja kuulemisen kehittämiseksi erityisesti valtioneuvoston sähköisiin työkaluihin liittyen. Pitäisikö seuraavia toimenpiteitä merkittävänä lainvalmistelun kuulemisen kehittämisessä? Valitse kaikki toimenpiteet, joita pitäisit merkittävänä.

Hankeikkunassa tai Lausuntopalvelussa voisi tilata sähköpostiherätteitä esimerkiksi itseä kiinnostavista asiasanoista tai tiettyyn hankkeeseen liittyvistä toimista.

Perustelut

Tämä olisi myös hyvä: Merkittävistä EU:ssa valmistelussa olevista säädöshankkeista julkaistaisiin Hankeikkuna-sivut, joilla tiedotettaisiin esimerkiksi hankkeeseen liittyvistä kuulemisista.

7. Muu palaute työryhmän arviomuistioista.

-

KUULEMISOPAS – JOHDANTO

8. Kommentit kuulemisoppaan johdannosta.

Luku 1.1. Alkuun tarvittaisiin esimerkkejä kuulemisen hyödyistä. Nyt on vain milloin ei kannata. Esimerkit auttaisivat ymmärtämään millaisissa tapauksissa ja miten tehtynä kuulemisessa on ollut hyötyä. Hyödyistä voisi myös mainita, että kuuleminen voi antaa poliittisille päätöksentekijöille selkänöjaa vaikeiden valintojen tekemisessä.

Kuulemisen hyödyistä voisi lisätä, että se tukee ja toteuttaa avoimen hallinnon toteutumista. Avoimen hallinnon periaatteet voisi lisätä?

Lisäys kappale 1.4.1.

Mitä ristiriitaisempi asia on, sen vahvemmin kansalaisia ja sidosryhmiä kannattaa kuulla näkökulmien yhteensovittamisen, konfliktien ehkäisyn, luottamuksen rakentamisen ja päätöksenteon sujuvuuden varmistamiseksi.

Lisäys 1.4.2 Kuulemisen suunnittelu

Tässä vaiheessa on tunnistettava lakiin liittyvät vaikeimmat taloudelliset, sosiaaliset tai ekologiset kysymykset, joissa joudutaan tekemään vaikeita valintoja tai rajanvetoja. Näiden rajanvetojen teko, vaikutusten arviointi eri näkökulmista ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden arviointi ovat keskeisiä kuulemisen kohtia.

Ehdottoman tärkeää on kertoa mihin asioihin kuulemisessa voidaan vaikuttaa ja mihin ei. Näin kommentit saadaan kohdistettua niihin asioihin, joihin voidaan vaikuttaa ja jotka ovat hyödyllisiä valmistelijalle JA tärkeitä osallisille.

Sidosryhmäanalyysissä keskeinen kysymys on: keiden ääni ei kuulu keskustelussa? Näiden ryhmien kuuleminen on keskeistä yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta.

Lisäys 1.4.4

Lainvalmisteluun liittyvät vaikeimmat kysymykset, aineiston laatu ja laajuus, aikataulu sekä kohderyhmille soveltuvien menetelmien huomiointi määrittävät tarkoituksenmukaiset kuulemismenetelmät.

Muutos Kuulemiskeinoja ja niiden käyttötarkoituksia -kappaleeseen

Käytettävyyden kannalta aloittaisin nämä kappaleet määrittelemällä ensin tilanteen ja sen jälkeen siihen sopivan menetelmän. Näin ei mentäisi menetelmä edellä, vaan menetelmän valinta perustuu kokonaisarviointiin kuulemisen tiedontarpeista, kysymysten vaikeudesta ja niihin liittyviin jännitteistä, kohderyhmän saavutettavuustarpeista sekä käytössä olevista resursseista.

Yhdenmukaisen kuulemisen ja kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta olisi perusteltua ohjeistaa periaatteista. Kansainvälinen osallisuusammattilaisten järjestö International Association of Public Participation (IAP2) on kehittänyt ydinarvot, jotka on testattu kymmenissä eri valtioissa toimiviksi. Osa näistä periaatteista löytyy jo oppaasta, mutta niiden kokoaminen kaikkia kuulemisprosesseja ohjaaviksi periaatteiksi tukisi yhtenäistä toteutusta:

Hyvä kuulemisprosessi ja vuorovaikutus

1. Lähtee periaatteesta, että kaikilla, joita päätös koskettaa, on oikeus osallistua päätöksentekoprosessiin.
2. Sisältää lupauksen, että osallistujien näkemys huomioidaan päätöksenteossa.
3. Tukee kestävien päätösten tekemistä huomioimalla ja viestimällä kaikkien osallisten, mukaan lukien päätöksentekijöiden, tarpeet ja intressit.
4. Tukee niiden osallistamista, joihin päätöksenteko vaikuttaa tai jotka ovat siitä kiinnostuneita.
5. Toteutetaan hyvin kun kysytään myös osallisten toiveita siihen miten heitä osallistetaan.

6. Tarjoaa osallisille heidän tarvitsemaansa tietoa ymmärrettävässä ja helposti saatavilla olevassa muodossa.

7. Sisältää lupauksen, että osallisille kerrotaan miten heidän näkemyksensä on huomioitu päätöksessä.

Lisää aiheesta Itä-Suomen yliopiston sivuilla: <https://blogs.uef.fi/kaikkihimassa/2019/05/20/hyvan-julkisen-vuorovaikutuksen-periaatteet/>

OECD:n selvitysten mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista ei luota voivansa vaikuttaa päätöksentekoon. Näennäisosallistumisen välttämiseksi on pystyttävä kertomaan miten paljon vaikutusmahdollisuuksia on kuulemisessa on. Tähän auttaa IAP2:n kehittämä Spectrum of Public Participation -työkalu (https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/iap2_spectrum_2024.pdf). Se auttaa sanottamaan, pyydetäänkö vain palautetta, haetaanko yhteisiä ratkaisuvaihtoehtoja vai pyritäänkö osallisten kanssa muodostamaan yhteinen ratkaisuehdotus. Kullakin näistä tasoista on omat käyttötilanteensa ja selkeät lupaukset osallistujille luovat avoimuutta ja luotettavuutta. Tämä työkalu kannattaa kääntää osaksi kuulemisopasta auttamaan kuulemisen tavoitteiden ja vaikutusmahdollisuuksien määrittämistä.

ESIVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

9. Periaate – Mahdollisen esivalmistelun aloittaminen julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

10. Periaate – Mahdollisessa esivalmistelussa kuullaan keskeisiä sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä, jos hankkeella voi olla merkittäviä vaikutuksia eikä kyse ole sellaisen EU-säädöksen täytäntöönpanosta, jossa on vähän kansallista liikkumavaraa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

11. Periaate – Jos esivalmistelusta laaditaan arviomuistio tai muu loppuraportti, siitä järjestetään kirjallinen kuuleminen Lausuntopalvelussa.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Arviomuistion käsittely on kannatettavaa. Sille voi olla muitakin tapoja kuin kirjallinen kuuleminen lausuntopalvelussa, joten nekin kannattaa pitää auki.

12. Periaate – Esivalmistelun mahdollista loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan yhteenveto Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

13. Muut kommentit kuulemista esivalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

Tekstimuotoisen kuulemisen järjestäminen korostuu ohjeissa hyvin vahvasti. Olisi hyvä huomioida, että sillä on rajoituksensa. Kirjallinen vastaaminen on helppoa korkeammin koulutetuille ja hyvää suomen- tai ruotsinkieltä taitaville, jotka muutenkin osallistuvat useimmin ja saavat äänensä kuuluviin. Saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta olisi hyvä nostaa muita kuulemismuotoja tähän rinnalle tasapuolisemmin esiin, jotta kuulemiskäytännöt eivät vahvistaisi vain ennestään aktiivisten ryhmien ääntä.

Esimerkit olivat hyviä. Jos niistä löytyisi tietoa, mitä hyötyä kuulemisista on ollut ja mihin ne ovat vaikuttaneet, ne auttaisivat valmistelijoita vielä paremmin suunnittelemaan kuulemisprosesseja.

Lukuun 2.4 Arviomuistiota tai esivalmistelun muuta loppuraporttia koskevan kuulemisen

raportointi olisi perusteltua lisätä, että raportissa kerrotaan mihin palaute on vaikuttanut. Tämä voi olla haastavaa esivalmistelussa, mutta palautteenantajille ja päätöksenteon läpinäkyvyydelle sekä luotettavuudelle on tärkeää, että saadun tiedon pohjalta tehdyt muutokset tuodaan näkyviin.

PERUSVALMISTELU – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

14. Periaate – Säädosvalmisteluhankkeen toimeksiannosta päätettäessä suunnitellaan, miten sidosryhmiä osallistetaan valmistelun aikana. Keskeisiä näkökulmia suunnittelussa ovat hankkeen sidosryhmien ja kuulemistarpeiden tunnistaminen sekä kuulemisten aikataulut ja menetelmät.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Keskeisiä näkökulmia suunnittelussa ovat hankkeen sidosryhmien ja kuulemistarpeiden tunnistaminen sekä kuulemisten aikataulut ja osallistumista tukevien tekijöiden tunnistaminen. On keskeistä tunnistaa sidosryhmien osallistumista tukevat keinot ja saavutettavuustarpeet. Näiden perusteella valitaan menetelmät kokonaisarvioinnin pohjalta.

15. Periaate – Perusvalmistelun aikana kuullaan riittävän laajasti sidosryhmiä ja tarvittaessa myös yleisöä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

16. Periaate – Perusvalmistelussa suunnitellaan säädosehdotusta koskeva lausuntomenettely.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

17. Muut kommentit kuulemista perusvalmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

Lisätään saame suositukseen: Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi/saameksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle/ saamenkieliselle alueelle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle/saamenkieliselle väestölle .

Luvun 3.1 Kuulemisen tarkoitus ja hyödyt perusvalmistelussa perustelut ovat hyvät. Luku 3.3 painottaa kirjallista kuulemista, joka suosii koulutettuja hyväosaisia ja aktiivisia ryhmiä, kuten aiemmin jo todettiin. Saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta olisi hyvä nostaa muita kuulemismuotoja tähän rinnalle tasapuolisemmin esiin, jotta kuulemiskäytännöt eivät vahvistaisi vain ennestään aktiivisten ryhmien ääntä.

LAUSUNTOMENETTELY – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

18. Periaate - Lausuntomenettely järjestetään Lausuntopalvelussa ja julkaistaan myös Hankeikkunassa. Lausuntomenettely voidaan järjestää muulla tavalla vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen perustelumuiotiossa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

19. Periaate - Säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi olla lyhyempi vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuotiossa. (Perustelluista syistä ks. opasluonnoksen luku 4.4.)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

20. Periaate – Lausuntomenettelyssä saaduista lausunnoista laaditaan yhteenveto, joka julkaistaan Hankeikkunassa. Lausuntoyhteenvedon laatimisesta tai julkaisemisesta voi poiketa vain perustellusta syystä, joka mainitaan hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuotiossa.

-

Perustelut

-

21. Muut kommentit lausuntomenettelyä koskevasta ohjeistuksesta.

-

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

22. Kommentit kuulemispalautteen hyödyntämistä jatkovalmistelussa ja valtioneuvoston päätöksenteossa koskevasta ohjeistuksesta.

-

EDUSKUNNAN ASiantuntijakuulemiset – PERIAATTEET JA YLEINEN PALAUTE

23. Periaate - Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa annettavassa esittelevän ministeriön vastineessa arvioidaan valiokunnan saama olennainen asiantuntijapalaute. Vastineessa vastataan myös valiokunnan mahdollisesti esittämiin kysymyksiin ja tarkentamistarpeisiin. Vastineessa mahdollisesti esitettävistä muutoksista hallituksen esityksen säännösehdotuksiin keskustellaan tarvittaessa valiokuntaneuvoksen kanssa.

-

Perustelut

-

24. Muut kommentit esittelevän ministeriön toimintaa eduskunnan valiokunnan asiantuntijakuulemisessa koskevasta ohjeistuksesta.

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI – YLEINEN PALAUTE

25. Kommentit kuulemista seurannassa ja jälkiarvioinnissa koskevasta ohjeistuksesta.

-

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – YLEINEN PALAUTE

26. Kommentit kuulemista EU-ennakkovaikuttamisessa, EU-säädösten ja valtiosopimusten valmistelussa koskevasta ohjeistuksesta.

-

ESIVALMISTELU – SUOSITUKSET

27. Suositus – Esivalmistelun aikana on usein tarkoituksenmukaista järjestää myös suullisia kuulemisia esimerkiksi tietopohjan, nykytilan ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoittamiseksi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

28. Suositus – Kirjallisen esivalmistelukuulemisen kysymykset rakenteistetaan niin, että selvityksen kohteena oleva asiakokonaisuus ja osa-alueiden keskinäiset yhteydet on helppo hahmottaa. Myös vapaan palautteen antaminen on yleensä mahdollista. Lisäksi kysymysten muotoiluissa otetaan huomioon palautteen koostamiseen liittyvät tarpeet.

-

Perustelut

-

29. Suositus – Esivalmisteluvaiheessa ainakin arviomuistiota tai muuta loppuraporttia koskeva kuuleminen on hyvä järjestää suomeksi ja ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle. Usein riittävää on, että tiivistelmä arviomuiston sisällöstä on saatavana ruotsiksi.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Lisätään saame suositukseen: Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi/saameksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle/ saamenkieliselle alueelle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle/saamenkieliselle väestölle .

30. Suositus – Loppuraporttia koskevan kuulemispalautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa etappina.

-

Perustelut

-

31. Suositus – Loppuraporttia koskevasta kuulemispalautteesta julkaistaan Hankeikkunassa kirjallinen arvio.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Lisäys: jossa kerrotaan miten palaute on vaikuttanut valmisteluun tai perustelut miksi se ei ole vaikuttanut.

Perustelu: Tällä lisätään osallistumisen mielekkyyttä ja luottamusta siihen, että päätöksentekoon voidaan vaikuttaa.

PERUSVALMISTELU – SUOSITUKSET

32. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen hankesuunnitelman mukaiset kuulemiset aikataulutetaan lainvalmistelun prosessioppaan mukaisten työvaiheiden mukaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

33. Suositus – Perusvalmistelun aikaisten kuulemisten aikataulut julkaistaan etukäteen Hankeikkunassa etappeina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

34. Suositus – Kuulemissuunnitelman sisällön ja aikataulun ajantasaisuus tarkistetaan tarvittaessa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

35. Suositus – Valmistelun aikana kuullaan suoraan myös niitä ihmisiä sekä yhteisöjä ja niissä toimivia, joita asia ja ratkaisuvaihtoehdot koskevat.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Olennaista, jotta ne, joita päätökset koskevat, pääsevät vaikuttamaan niihin.

36. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen lausuntopyynnöt, kyselyt ja muut kirjalliset kuulemiset tehdään osittain rakenteisina.

-

Perustelut

-

37. Suositus – Perusvalmistelun aikaisissa kuulemisissa esimerkiksi nykytilan ja sen muutostarpeiden, tietopohjan sekä ratkaisuvaihtoehtojen kartoituksesta on monesti tarkoituksenmukaista hyödyntää myös suullisia, keskustelevia kuulemistapoja.

-

Perustelut

-

38. Suositus – Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle väestölle.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Lisätään saame suositukseen: Perusvalmisteluvaiheen aikaiset kuulemiset järjestetään myös ruotsiksi/saameksi, jos asialla on erityisen suuri merkitys Ahvenanmaalle/ saamenkieliselle alueelle tai huomattava merkitys maan ruotsinkieliselle/saamenkieliselle väestölle .

39. Suositus – Perusvalmistelun aikainen sidosryhmien kuulemispalaute kootaan yhteenvetoon, joka julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

40. Suositus – Perusvalmistelussa arvioidaan, miten kuulemista voidaan hyödyntää säädöksen seurannassa sen voimaantulon jälkeen.

-

Perustelut

-

LAUSUNTOMENETTELY – SUOSITUKSET

41. Suositus - Lausuntopyyntö ja lausuntomenettelyn toteutus suunnitellaan perusvalmistelun tekevän työryhmän kanssa. Jos esitys on tehty virkatyönä, ainakin keskeiset sidosryhmät osallistetaan lausuntopyynnön valmisteluun, mukaan lukien lausuntomenettelyn jakelulistan määrittelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Tärkeää, että sidosryhmät pääsevät määrittämään mitkä kysymykset ovat heille tärkeitä.

42. Suositus - Lausuntopyyntö toteutetaan rakenteisena niin, että myös vapaa kommentointi on mahdollista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

43. Suositus – Lausuntomenettelyn ajankohta ja aihe julkaistaan ja ilmoitetaan lausuntopyynnön saajille etukäteen ainakin silloin, kun lausuntoaika on pääsääntöä lyhyempi.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

44. Suositus - Lausuntojen antamiseen varataan niin pitkä aika, että myös muilla kuin sidosryhmien edunvalvojilla ja viranomaisilla on todellinen mahdollisuus osallistua lausuntomenettelyyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

45. Suositus - Ruohonjuuritason toimijoita tai muuten laajempaa yleisöä tavoittelevan lausuntomenettelyn viestintä suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä hankkeen sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

46. Suositus - Keskustelutilaisuudet, haastattelut sekä verkkokeskustelut ja -kyselyt voivat olla hyviä täydentäviä keinoja ruohonjuuritason palautteen saamiseksi lakiehdotuksesta.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

47. Suositus - Lausuntoyhteenvedon alussa on tiivistelmä lausuntomenettelyn toteutuksesta ja ehdotuksen asioita tai asiakokonaisuuksia koskevan palautteen päälinjoista. Tämän jälkeen on yhteenveto yksityiskohtaisesta palautteesta asiakohdittain. Saman suuntaisella kannalla olevien perustelut ryhmitellään asiakohdittain.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Lisäksi kerrotaan miten palaute on vaikuttanut valmisteluun tai perustelut miksi se ei ole vaikuttanut.

Perustelu: Tällä lisätään osallistumisen mielekkyyttä ja luottamusta siihen, että päätöksentekoon voidaan vaikuttaa.

48. Suositus - Lausuntopalvelussa olevan rakenteisen palauteaineiston voi tallentaa Excel-tiedostoksi, jolloin rakenteisia ominaisuuksia voi hyödyntää lausuntoyhteenvedon koostamisessa.

-

Perustelut

-

49. Suositus - Lausunto- ja muusta kuulemispalautteesta laaditaan arvio, jossa esitetyjä näkemyksiä arvioidaan. Arvio jäsennetään samoin kuin lausuntoyhteenveto, eli lausunnon antajien merkittävät perustelut arvioidaan kunkin perustelukohdan jälkeen.

Kannatan muutettuna

Perustelut

Arviossa on hyvä kertoa miten palaute on vaikuttanut sekä olla perustelut, jotta ymmärretään syyt miksi johonkin on päädytty.

50. Suositus - Arvio kuulemispalautteesta julkaistaan jatkovalmistelupäätöksen yhteydessä Hankeikkunassa etappina.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

JATKOVALMISTELU JA VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖKSENTEKO – SUOSITUKSET

51. Suositus - Jos lausunnonantaja esittää lausunntomenettelyn jälkeen esityksen sisältöön merkittävästi vaikuttavia uusia kommentteja, niistä viestitään muille sidosryhmille.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EDUSKUNNAN ASIAANTUNTIJAKUULEMISET – SUOSITUKSET

52. Suositus - Suullisen esittelyn tueksi tehdään yleensä tiivis PowerPoint-esitys.

Ei kantaa

Perustelut

-

53. Suositus – Vastineessa asiantuntijapalaute, arviot ja esittelevän ministeriön kannat esitetään asiakokonaisuuksittain.

-

Perustelut

-

54. Suositus – Vastineluonnos annetaan tiedoksi ja kommentoitavaksi muille eduskunnan kuulemille asiantuntijoille, jos valiokunta siihen suostuu ja se on aikataulullisesti mahdollista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

55. Suositus – Vastineasiakirja otsikoidaan esimerkiksi: ”HE xx/xxxx vp – X-ministeriön vastine Y-valiokunnalle.

Ei kantaa

Perustelut

-

SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI – SUOSITUKSET

56. Suositus – Seurannan painopisteiden ja jälkiarvioitavan sääntelyn valinnassa hyödynnetään kuulemisia ja muuta sidosryhmäyhteistyötä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

57. Suositus – Sidosryhmille kannattaa viestiä ministeriössä suunnitteilla olevasta seurannasta ja jälkiarvioinneista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

58. Suositus - Seuranta varten tehtävän sidosryhmäkuulemisen palautteen laatua usein parantaa kuulemisen ajoittaminen kuultaville sopivaan ajankohtaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

59. Suositus – Erityisesti ennen vaalikauden vaihtumista on tarpeen seurata toimialan sääntelyn mahdollisia merkittäviä muutostarpeita ja käydä niistä keskusteluja sidosryhmien kanssa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

60. Suositus – Jo lainsäädäntöhankkeen perusvalmistelun aikana on hyödyllistä kuulla sidosryhmiä seurannan ja mahdollisen jälkiarvioinnin tarpeesta ja toteutuksesta.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

61. Suositus – Seurannan ja jälkiarvioinnin tiedonkeruussa hyödynnetään kuulemista.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

62. Suositus – Seurannan tai jälkiarvioinnin osana järjestetyn kuulemisen, kuten keskustelutilaisuuden tai kyselyn, palautteen yhteenveto julkaistaan Hankeikkunassa esimerkiksi muistiona.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

63. Suositus – Myös jatkuvaluonteisen seurantatiedon riittävä dokumentointi viimeistään seuraavan säädösvalmisteluhankkeen aikana on tärkeätä, jotta sidosryhmät voivat arvioida tiedon oikeellisuutta, vaikutuksia ja merkittävyyttä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

64. Suositus – Mahdollisen jälkiarvioinnin loppuraportti julkaistaan Hankeikkunassa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

-

EU-ENNAKKOVAIKUTTAMINEN, EU-SÄÄDÖKSET JA VALTIOSOPIMUKSET – SUOSITUKSET

65. Suositus – Neuvoston kokouksen asialista jaetaan etukäteen tiedoksi valmistelujaoston laajalle kokoonpanolle.

-

Perustelut

-

MUU PALAUTE SUOSITUKSISTA

66. Muut kommentit suosituksista: esimerkiksi ehdotukset kokonaan uusiksi suosituksiksi

Yhdenmukaisen kuulemisen ja kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta olisi perusteltua suosittaa yleisistä periaatteista tiivistetysti. Kansainvälinen osallisuusammattilaisten järjestö International Association of Public Participation (IAP2) on kehittänyt ydinarvot, jotka on testattu kymmenissä eri valtioissa toimiviksi. Osa näistä periaatteista löytyy jo oppaasta, mutta niiden kokoaminen kaikkia kuulemisprosesseja ohjaaviksi periaatteiksi tukisi yhtenäistä toteutusta:

Hyvä kuulemisprosessi ja vuorovaikutus

1. Lähtee periaatteesta, että kaikilla, joita päätös koskettaa, on oikeus osallistua päätöksentekoprosessiin.
2. Sisältää lupauksen, että osallistujien näkemys huomioidaan päätöksenteossa.
3. Tukee kestävien päätösten tekemistä huomioimalla ja viestimällä kaikkien osallisten, mukaan lukien päätöksentekijöiden, tarpeet ja intressit.
4. Tukee niiden osallistamista, joihin päätöksenteko vaikuttaa tai jotka ovat siitä kiinnostuneita.
5. Toteutetaan hyvin kun kysytään myös osallisten toiveita siihen miten heitä osallistetaan.
6. Tarjoaa osallisille heidän tarvitsemaansa tietoa ymmärrettävässä ja helposti saatavilla olevassa muodossa.
7. Sisältää lupauksen, että osallisille kerrotaan miten heidän näkemyksensä on huomioitu päätöksessä.

Lisää aiheesta Itä-Suomen yliopiston sivuilla: <https://blogs.uef.fi/kaikkihimassa/2019/05/20/hyvan-julkisen-vuorovaikutuksen-periaatteet/>

OECD:n selvitysten mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista ei luota voivansa vaikuttaa päätöksentekoon. Näennäisosallistumisen välttämiseksi on pystyttävä kertomaan miten paljon vaikutusmahdollisuuksia on kuulemisessa on. Tähän auttaa IAP2:n kehittämä Spectrum of Public Participation -työkalu (https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/iap2_spectrum_2024.pdf). Se auttaa sanottamaan, pyydetäänkö vain palautetta, haetaanko yhteisiä ratkaisuvaihtoehtoja vai pyritäänkö osallisten kanssa muodostamaan yhteinen ratkaisuehdotus. Kullakin näistä tasoista on omat käyttötilanteensa ja selkeät lupaukset osallistujille luovat avoimuutta ja luotettavuutta. Tämä työkalu kannattaa käänntää osaksi kuulemisopasta auttamaan kuulemisen tavoitteiden ja vaikutusmahdollisuuksien määrittämistä.

LIITTEET

67. Kommentit kyselyn laatiminen -liitteestä

-

68. Kommentit kuulemisen kielet -liitteestä

-

69. Kommentit asiakirjajulkisuus, tiedonhallinta, avoimuusrekisteri ja tietosuoja kuulemisessa –liitteestä

-

70. Kommentit lakisääteiset kuulemisvelvoitteet -liitteestä

-

Muu palaute kuulemisoppaasta

71. Muut kommentit kuulemisoppaan luonnoksesta

-

Karreinen Lari
Deliberatiivisen demokratian instituutti ry